

CUCULU, EDUCAREA SI VIETIA LUI.

Nu este pasere, care de dupa nume si glasu se fia mai cunoscuta decâtu cuculu; de si pucini ómeni suntu, carii vediendulu in locu liberu dar' neaudiendulu cantandu, se 'lu cunósca. Aceea totu prunculu scie, ca cuculu nu si clocesce in susi ouele, ci ingriginduse natar'a intr'unu modu minunatu de prasirea lui, le pune elu acele in micile cuiburi de ale paseriloru cantaretie si nutritóre din insecte debuindu ceste prin clocire ale scóte la viétia si a nutri puii de cucu. Anticii grecii, anumitu Aristotele capd' oper'a scientieloru si cugetarei universale, precumu si romanii au sciutu aceasta inca inainte de doue mii de ani, dar' numai camu de duedieci de ani incóce, prin lungile ostentiosele si serguintiosele observari cu cutava precisiune au ajunsu scrutatorii naturei la mai chiara aflare a acestui adeveru, remanendu unele partialitati totu si inca nescocórite, precumu este d. e feliurinea coloriloru si impistrituriloru neconstante la ouele de cucu, ce nu ce observédia nici la unele oue de alte paseri; fiindca intre diece si mai multe oue de cucu nu se afla nici doue se asemene unulu cu altulu.

Intre altele multe minunate, ce s'au sciutu despre cucu, s'au aflatu aceea ca: femeisia 'si alege cuibulu — unde oua numai cate unu ou — a toru astfeliu de paseri a caroru 'oue dedupe coloru si impistrituri se fia asemenea cu alu seu, nu altu cumu si de marime asemenea cu alu seu ou, desi cuculu de dupa trupu e cu multu mai mare de catu aceea si pasere; dar' nici ornitologii (cunoscatorii de paseri) potu distinge oulu de cucu in acelasi cuibu prin alta decâtu numai de dupa coagea gaocci mai gróse si mai tari decâtu a celorlalte oue; pentru aceea nici insele

paseri potu sci ca acelu ou n'ar fi alu loru propriu.

Aici vine intrebarea, cumu se 'intempla dar' de femeisia de cucu totdauna oua oulu seu asia ca se asemene ouelor de in cuibulu sie-si alesu? — Aceea se intempla asia ca-si alege — de dupa impregiurari — de a feliuritelora paseri mici mai pucinu c'ncisprediece pene la douedieci de cuiburi, unde mai betran'a femeisia de acelasi feliu de cucu de ordine altucumu colorite si mai frumóse oue oua decâtu femeisia de unu anu, seu mai tenera; dar' pentru aceea si betranele, si tenerele se acomodédia ouelor aflate in cuiburi.

Unu cunoscatoriu de paseri si culegatoriu de oue de paseri in Germania, Baldamus pastoru in Diebzig la adunarea ornitologiloru germani din an. 1851 in Berolinu au pusu inainte 22 de oue de cucu, aretandu minunata asemenare cu ouele din cuiburile diverselor paseri, dela care le-au luat, spunendu si aceea, ca in cate tóte cuiburile unde este indatioata a oua femeisia' de cucu n'au fostu aflatu oue; asia dintre feliuritele cuiburi au aflatu oue de cucu si in cuibu de ciocarlie comuna. Ouele de alte paseri intru tóte au fostu asemenea cu cele de cucu, numai in marime nu totudenna; pentru ca erau seu ceva mai mari seu ceva mai mici ce si intre ouele totu de acelasi soi de paseri inca nu arareori se afla.

Scrutatorii naturei nu fara mare truda scociore-scu unele si altele ca aceste multe inca de inaintea ómeniloru ascunse adevèruri in natura.

Premitiendu aceste venim la deslegarea intrebarei: pentru ce numai cuculu nu si clocesce ouele sale? Ci lasa' a se cloci acele prin alte paseri mai mici. — Rspundemu, numai pentru aceea ca-ci in adèveru in susi nu le póte. De aceea l'au indrumatu natur'a ca elu se sileasca pe

alte paseri se faca aceasta in locul lui acele si aei scota puii. Si pentru ce nu pote elu face nici una nici alta? — Fara indoiala pentru ca mai vertosu, — ba candu are unde si alege — se nutresce numai din asprele si perosele (flocosale) omidi; ear alte paseri de altu soi mai tote mananca numai omidi neperose sau numai pucinu perose. Alte paseri nici se atingu de omidi perose, pentru ca inghitorea si stomaculu loru nu suntu constructe spre primirea aceloru mancari. Au fostu daru de lipsa unu soi de paseri mai mari, care avendu altcumu constructe organele resnirii se persecutese astufeliu de omidi perose, precumu si flutarii din ele si acele suntu cucii carii suntu de mai multe soiuri, nu numai, ce se afla la noi ci si cei din Asia, Africa de distinsa marime si frumsetia. Toti acestia nu clocescu, pentru ca modulu nutririi loru din omidi perose, nu se potriveste cu hranirea puiloru.

Causele suntu urmatoare: omidile perose pentru perulu loru in inghitorea si stomaculu paserei cuprindu pre multu locu si totusi pucina materia nutritore; fiindca tote partile mai tari, precumu perulu, osutiile, capulu, ba chiaru si pelea astorfeliu omidi nu se potu rezolvi in sucuri nutritore; de unde astfelu de parti la tote paserile se golomodiescu in stomacu si prin miscarea acestuia caneresnite radicandu-se in susu, prin clontiu (gura paserei) earasi se dau afara. Cu astfelu de mancari implundu-se cucu in asemenare cu nutrementulu altoru paseri d'abia pe diumetate, ba demulteori d'abia pe atreia parte se alge din ele materia nutritore; de unde gusia si stomaculu loru sta totu inflatu (infoiatu), care ajunge departe in partea de'napoi, adeca pene acolo pe care jacandu aru debui se cloceasca ouele, apoi seu aru debui aceste tare se apese in stomacu, seu deaca cuculu nu s'ar lasa asia tare pe oue, aceste nici s'aru incaldi atata, catu e de lipsa spre clocire. Din care cauza nu s'aru pute intempla clocirea ouelor si scoterea puiloru.

Pe lenga asia stomacu s. a. desi matiele i suntu manunte, totusi inlauntrulu trupului nu e atata locu, catu intrunu restempu mai scurtu si mai dupa olalta se se pota desveli ouele, si se le pota si oua in mai scurtu restempu, ca alte paseri; caci desi cuculu e mare in trupu ca unu columbu de soi mai micu, daru ouele nu i suntu mai mari decatu a unei vrabii, — ouandu totu la 6—8 zile cate unulu, asia intr'o vara ouandu 4—6 oue, —

s'aru strica cele ouate pene le-aru oua tote; earu a scote puii si a-i cresce nici i-aru remaine tempu si din aceea cauza, ca debuindu si femeisia si barbatusiulu mai fara incetare asi cauta nutrementulu seu cuprindietoriu de pucina materia nutritore, n'aru fi cu putintia nici unuia dintre ei se jaca cate o diumetate de di pe oue, cu atata mai pucinu aru fi cu putintia barbatusiului — precumu facu alte paseri — se adune si siesi si femeisiei jocatore pe oue destulu nutrementu; daru n'aru place nici puiloru costulu acesta statatoriu din omidi asia flocose, care le-aru pre sgarie inghitorea si n'aru pute inghiti.

De aceea femeisia in tempulu prasirei sale totu canta se afle catu mai multe amesurate cuiburi straine, spre care scopu se vede a ave unu instinctu desclinitu. Inse de stulu 'si si da truda pene afla de acele; fiindca precumu se templa mai tardiu in vara, afla spre scopulu seu forte pucine cuiburi cu oue prospete straine, unde se puna cate unulu; earu in asia cuiburi, unde s'au si inceputu clocirea, fara periclitarea soiului seu nu pote oua. Deve dar' prin unu propriu instinctu nu numai se caute, ci se iea sama la cele allate si tempulu in care se nu se intardie seu pre tempuriu se puna oulu seu; deci are intr' aceasta „multa grige si multu chinu; acestu din urma i se maresce de multeori prin paserile alese deaca i punu unele impedecari, precumu suntu candu aceste facu cuiburile sale deasupra acoperite, in care ca intr'unu cuptoriu este intrarea din lature, seu acele paseri, care facu cuiburile sale prin butori, scobituri ale arboriloru. In aceste intemplari oua cuculu oulu seu diosu la pamentu, apoi cu mare luare de seama luandu-lu in gura 'lu duce, si 'lu slobode pe gaur'a cuibului; de unde — fiindca de multeori sau ntemplatulu de tocmai atunci candu cuculu au coitu a-si slobodi intr' acestu tipu oulu seu in cuibu, fu de venetori puscatu, aflandu-i se oulu in grumadiu — s'au datu ocazione la aceea scornitura: „ca cuculu ar bea ouele altoru paseri“ ce elu nu face; daru nici paserile aru cloci numai oulu cucului, si se scota numai alu lui puiu deaca elu aru be celelalte oue.

Ca inse uniculu numai puiu de cucu prin paserea straina la vietia scosu se educa, este adevratu; ce nici pote fi alteumu; pentru ca puulu de cucu esindu din gaoce, de

locu asia e de mare ca unu puiu de vrabie, si in scurtu tempu cresce ajungandu la marimea unui puiu de golumbu de marime midilocie: asia nutre-mentulu, ce aduce paserile pentru toti puii, d'abia 'i ajungu lui; eara ca alte paseri vecine se ajutare a nutri pre hamisitulu si nesatulu puii de cucu prin observari facute au esitu a si acumu numai fabula; caci nici una, nici alta pasere nu 'i aduce nutrementu decatu numai aceea ce l'au scosu la via, sbera bater catu va sbera! Earu ca elu are asia stomacu mare catu singuru póte manca totu, ce se aduce, jace in natur'a lui; deci ceialalti pui proprii ai paseriloru deve dupa vointi'a naturei peste voi'a parintiloru, se fia jertfiti, ca se se as-ecureze numai crescerea puiului de cucu.

L'au indatu dar' natur'a unu instinctu, ca inca in dilele de antein, candu si elu si fratiastrii lui suntu inca orbi, pe acestia unulu cate unulu — virindu-se pe sub ei, ii lea in spate si prin puterea sa radicandu-se, ii tipe a fara; si deaca — precumu sau facutu cercari, ear' s'aru pune in cuibu puii lapedati, n'are elu pace, ci atata se svercolesce, pena eara se mantuesce*) de ei.

Intru acestu tipa deve toti fratiastrii lui se peara, desi parintii aflandu-ii pe diosu, ii aru si nutri: earu deaca cuiburile asia aru si formate, catu puiulu de cucu n'aru puté lapeda de intr'ensele, pre adeveralii mosteni ori aru si cuiburile asie-diate la pamentu asia, catu pre cei lapedati totusi se-ii póta nutri parentii, a tunci vine chiaru ma-m'a puiulu de cucu si ii cara mai departatu si adica acea mama care e departata care scie ca ea si lasatu baietii sei numai in pensionatu, daru are totusi grige de crescerea loru lea sub paza sa starea loru, cer-ceteaza cuiburile din candu in candu in care au ouatu, pena la deplina puiloru crescere, si — de cumva

*) Mai are acestu instinctu si altu soi de pa-sere asemenea graurelui — numita Cow-Finch (Ruffin) aflatore in staturile Federate si Mexico in America, earasi traitore din insecte ce se astringu pe turmele de bisonu si biboli selbateci, carii pas-candu la plaiuri indepartate, n'au acele paseri nici tempu a-si face cuiburi unde se oua si se-si scóta puii, ci oua in cuiburile altoru paseri, ce scotu puii numitei paseri, dandu aceasta peritiunei pre mostenii adeverali. Acestu instinctu 'lu au acele paseri si dupa ce astadi se afla prasite prin acele locuri vite domestice care nu se indepartu la plai indepartate.

prin ceva'ntemplare ea nau perituna lasa, ca puii proprii ai parintiloru educatori se se póta cresce.

Asia au vrutu natura otarindu in folosulu acestei admirabili specii de paseri astfelu de dis-poneri ca 4—5 pui de alte paseri mai mici man-cátore de insecte pentru unii puii de cucu se se deie peritiunei. Natura au sciutu si scie pró bine pentru ce au ordinatu aceasta, ca adeca se nu se prémultiasca omidile cele flocoase in multe tipuri primesdióse ominiloru si dobitóceloru; dreptu aceea venatoriloru! fiti cu erutiare catra cucu inca si a-tunci, candu nu le auditi bocea, si nu ve otariti a-ii pusca in locul uliloru de soiú micu. Dr. S.

ШЪТРАРЪЛЪ ГЪРЛЪЕСКОВІЧИ

кав

Профедіиле зньі Агафтангелъ проаснетъ.

I

Персона шътраръли. — О скрїсоаре, тесаар де сгїа ши де лївїсїкѣ. — Патриотїзмъ шътрарїзлї

Къ кѣтева лъни май пайнте де девиарареа ре-вельзлї актъалъ, адекъ май пайнте де вѣтълїле де ла Дънѣре ши де ла Сїлістріа, не кмудѣ днѣкъ кѣтева кабинетѣ вѣтънѣцї алле апѣсъллї фѣчѣс неаз-зїте опїнтелї, ши жърналїстїї деїтїаș мїї де кай верзї не пѣредї, дорѣ воръ дреце пачеа вїетеї Еъ-роне, четїторълъ тез Іауанъ де с'ар фї дндрѣ-матъ прин шѣхалаоа Броскърїмеї, ар фї гьсїтѣ днтр'о късчїорѣ дестълъ де дешелатѣ d'ın зна d'ın ачеле влїдї, спайма вогїнелорѣ ши лонълъ де пре-дїлекцїоне алъ врѣнтелорѣ, аръ фї гьсїтѣ, зїнѣ, пре шетрарълъ Гьрлѣескѣ къ кóтеле реземате де о тѣзвѣцѣ, адекъ, днї наре днтр'о старѣ меди-тагївѣ!

О пѣреке де окї нїчї негрї, нїчї кърпїї, нїчї алъасгрї, нїчї верзї, нїчї галвенї, нїчї ка де óe тóртѣ, чї, ка май вїне чѣкърї! зїнълъ галвълъ верде ши алгълъ дн флóреа крастанегъллї, зїн феноменъ! О фрѣнге де треї тънї де кърїтѣ ш'о фандѣ дн карѣ негїовїа търїтатѣ къ вїкленїа сзнтѣ скрїсе къ вѣне тарї кътѣ Д-лїи Хафѣрлъ танета-рълъ; зїн пѣсїморѣ d'але сфóлемате не спете ши гогомѣге дн пѣрї, пре карѣ тѣллї сзмедї л'арѣ нѣтї кърѣ; о гьспїдѣ d'ın фелълъ сї póте дестълъ де пѣнзїкѣ, дар дн але кѣреїа колдърї-

интервю Д-ле врънд съ нъвъ еспікълъ іевъті
 нѣмаі съ ш'о факъ нѣгъ
 ни съши гърлече о переке де взе едравънъ
 вързоете; адаоце о тааіъ че се лѣнтъ дѣтре по-
 лобокъ ни валеркъ; зѣх аеръ наркъ тотъ теи-
 трѣнъ: „unde arde“ ни веі пѣтеа агі фаче дѣ
 мѣнте персоника шѣтрарѣлѣ. Кѣтъ нестръ фа-
 кълтѣцѣле ни квалітѣцѣле сале есфлетенті, прѣн
 зна ни вѣнъ, ле воіс арѣта пре тоте: Д-лѣ е Па-
 триотъ вѣнъ, лѣкръ че а дедедітъ нѣ нѣмаі прѣн
 фѣнала Ескъ, а нѣмелѣі сѣс, даръ ни прѣн нѣмо-
 лѣлъ де жалоне, отпощѣніі, пѣказаніі, скрѣпѣсані
 ни дѣле скрѣпесіте, шѣврѣіте ни кѣ загалавче, че
 аз дѣратъ нестръ недрѣнтѣцѣдѣі резѣніі ни пер-
 чѣнате персонеле! Нѣ-і ворѣъ кѣ ачесте нѣмѣрѣ
 де жѣгѣніі і-аз рѣмасъ фѣрте репѣпоскъторѣ, вѣчі
 л'аз шѣлѣдѣмѣтъ маі вѣне де кѣтъ гѣвернѣлъ дѣреі,
 кареле д'авіеа шѣтрарѣ аз карадікѣітъ сѣлѣ факъ
 дрѣнтъ рѣспѣлѣітеа дѣндемѣлѣі че Д-лѣі фѣкѣ
 лѣвѣстелорѣ сѣ се рѣдѣе дѣн дѣрѣ, не кѣндѣ нѣ
 ера сѣрѣ лѣсатъ де D-зѣв, ка де ла ачестіа сѣ нѣ
 аінъ кѣ че дѣчене адовѣзі вѣв-вѣл-шѣтрарѣлѣ мѣс-
 теріа де зарѣфъ, де арѣ фѣі врѣтъ, де н'авѣа тарі пла-
 нѣрѣі дѣ каузалъ сѣс ни де ера де нѣмѣ маі простѣ,
 адекъ де нѣ се трѣѣеа д'ѣн зѣс воеріс ш'ачѣла
 д'ѣн алтѣ воеріс, ш'ачѣлѣк д'ѣн алтѣ вѣвелъ Банѣ-
 Боіерѣ контѣмѣрѣнъ, ни д'анрѣне нѣмѣ кѣ Ал-
 сандрѣ Мѣкедонъ, чѣлѣ кареле с'а вѣтѣтъ кѣ
 фѣрпѣіцѣле.

Опорѣвѣлѣ четіторіс сѣс четіторѣ (дѣнъ кѣм
 ва фѣі датъ Дѣмѣзѣкъ сѣі фѣі сексѣлѣ) вѣзѣндѣ
 нѣстрѣнѣнѣлѣ портрѣтѣ кѣ каре дѣченѣ шѣка
 меа парѣціѣне, жѣі ва фѣі венітъ пофѣтъ сѣі факъ
 біографіа шѣтрарѣлѣі, а вѣнеі аніа де дѣсѣнѣнате
 персѣне, дѣсѣ нѣ! — Пана меа е преа дѣченѣ-
 торѣі ни воіле кѣтѣніі акордъ Д-лѣі редакторѣлѣ
 алъ Алтанакѣлѣі преа нѣнкѣпѣторѣ ка сѣ дѣтре-
 прѣндѣ дескрѣітеа фантелор лѣі чѣлорѣ нѣмерѣсе,
 ка стѣлеле чѣрѣлѣі ні нѣспѣлѣлѣ шѣрѣі, новѣстеа
 Стѣлѣі Сѣргіе православікѣлѣ.

Нѣ воіс дѣтра дѣ чѣрчѣтарѣа вѣедеі салѣ
 трѣкѣте, ме воіс шѣлѣдѣніі сѣ ворѣескъ деспрѣ о
 дѣтѣшѣларѣ прѣснѣтъ, каре фаче енокъ дѣ віада
 са, атѣтъ де богѣтъ дѣ енокъ

Крѣче ажѣтъ!

Оре че темъ де фѣлософѣі? оре че планѣрѣі

тарі сѣ фѣі рѣстѣголіндѣ кѣнопошіа Д-ле де стѣ
 кѣ кѣтеле не масъ? Фаче Д-лѣі піскаі-ва десѣа
 дѣ вѣстѣа Оріентѣлѣі? Медітъ оре ла тіпѣлѣ кѣмѣ
 оменіреа арѣ пѣтеа дѣвені перфѣктъ шѣі рѣмѣлѣлѣ
 вѣнъ патриотъ? . . . О нѣ! ачестѣ фѣліс де кѣѣ-
 тѣрѣі сѣнѣтѣ партаѣлѣ сѣрѣкѣлѣі, алотѣлѣі d'ѣн по-
 порѣ, ніі Domnia лѣі преа — шѣтрарѣ ка сѣ ката-
 дікѣсѣкъ а се окѣна кѣ д'ачестѣ сѣкѣтѣрѣі. — Дар
 дѣ фѣіне че фаче Д-лѣі? — Скріе; че зѣкѣ скрѣіе?
 — Компѣнѣ! компѣнѣ зѣлѣ вѣлетѣ дѣлѣе, дѣлѣе ка
 тіереа!

Сѣ-лѣ четітѣ амѣсѣратѣ кѣм кѣрѣе d'ѣн па-
 на са:

„Elpidamъ! Віада меа ніі Краі-новѣлъ мѣв!
 Театѣ вѣзѣтъ, ніі зѣлѣ жѣратѣкѣ нестѣлѣс дѣні
 прѣженѣте плѣтѣнііле ніі маісрѣіле, кѣчі ах! ніі
 ваі мѣі! інішіора меа с'а дѣфѣлѣвѣратѣ де фѣлѣвѣ-
 рѣіле драгѣстеі матале, ма шѣрѣкѣ нѣкѣлѣ-
 цѣлѣ“ (агѣта францѣозскѣ шѣтіа). Matiamъ! Ел-
 pidamъ фѣсѣтѣ; парѣгоріа то кѣстѣ! — О! керѣмѣ!
 сасапано-те! — Ез денісѣсѣро ті іне афѣо канѣлѣ-
 лікі кѣ ініма меа вѣтѣте кѣм се вѣте гѣна кѣндѣ
 жѣі таі канѣлѣ нестрѣ драгѣстеа Дѣіпѣавѣострѣ! Ох
 ніі ваі! нѣ фѣі ла інімѣ хансѣнѣ ніі тіреанѣ ка сѣ
 нѣ метахірѣсѣнѣті вѣнаеа каре с'а дѣвѣлѣпѣгѣтъ не-
 стрѣ D-га ніі ніі трѣмѣіте зѣлѣ карѣ орѣі о харѣна де
 порѣкѣ рѣнортарісѣндѣніі кѣ теаганѣнѣгі, сѣре чѣа
 маі департе лѣзрѣре ніі кѣртѣрѣлѣ перенішѣтіі, да
 шѣлѣтъ нѣлѣ дѣі б чѣсѣрѣі, кѣчі ла d'ѣшпѣротѣнѣ вѣі
 фѣі екѣкѣвтарісѣітъ.

„Алѣ Д-ле, кареле се пѣікѣрѣ ла нічіѣрѣле Д-ле.

Matiamъ, машѣрѣкѣ, нѣкѣлѣцѣ! Шѣтрарѣлѣ
 Гѣрлѣескъ.

Кѣі трѣмѣітъ шѣтрарѣлѣлѣ о асѣмене дѣ-
 вѣлѣгѣтъ скрѣісѣре, моделѣ де ліпѣстікѣ ніі де
 стѣлѣ, нѣ не прѣвенѣте. Дарѣ нѣлѣтѣ не інѣресѣлѣ
 сѣ шѣтімѣ кѣ орѣі кѣтъ де дѣкѣрѣтѣгѣчѣітъ о со-
 кѣтѣісѣ авторѣлѣ еі, еа нѣ нѣтъ да фѣкѣ інішіѣрѣі
 шѣдѣлѣмѣдеі кѣі ера адресатѣ; ва дѣкѣ іѣ трѣмѣісѣ
 дѣндѣрѣнѣтъ кѣ шѣре Сіпкісіе дѣнъ алѣ рѣфѣлѣз не
 зѣлѣ алѣлѣлѣ л'арѣ фѣі дѣндемѣлѣтѣ сѣніі дѣторѣкѣ
 оніі дѣ алѣтѣ парте; дарѣ шѣтрарѣлѣлѣ нестрѣ ка
 сѣ факъ ачѣста ар фѣі трѣвѣітъ сѣ нѣ сѣ се фѣі
 денрѣнѣсѣ кѣ стѣрѣнѣцѣле не ла чѣле інстанціі ніі
 скѣрѣі стрѣіне. — Лѣсѣ кѣ вѣі відеа тѣ, зѣчѣа елѣ
 дѣі сѣіне, кѣ чѣіне аі авѣтѣ а фаче, драгѣ шѣдѣ-
 мѣлѣ! (Ва зрѣма.)